

Utrikesutskottets betänkande 6/1997 rd

Statsrådets redogörelse "Säkerhetsutvecklingen i Europa och Finlands försvar"

Riksdagen remitterade den 18 mars 1997 statsrådets redogörelse 1/1997 rd till utrikesutskottet för beredning.

I enlighet med ett beslut av riksdagen har försvarsutskottet och statsutskottet gett utlåtanden (StaUU 10/1997 rd, FöUU 1/1997 rd) om redogörelsen till utrikesutskottet. Utlåtandena ingår som bilagor till detta betänkande.

1 Sakkunniga

Utskottet har hört utrikesministern Tarja Halonen, försvarsministern Anneli Taina, avdelningschefen Pertti Torstila och specialforskaren Kari Möttölä vid utrikesministeriet, försvarsrådet Pauli Järvenpää, konsultative tjänstemannen Jukka Knuuti och överstelöjtnanten Esa Pulkkinen vid försvarsministeriet, försvarsrådets allmänne sekreterare Juhani Kaskeala, kommandören för försvarsmakten Gustav Hägglund, direktören Tapani Vaahtoranta vid Utrikespolitiska institutet, professorn Pekka Sivonen och specialforskaren Teija Tiilikainen vid Försvarshögskolan, överdirektören Mika Purhonen vid Försörjningsberedskapscentralen, specialforskaren Stefan Forss vid VTT-Energi, generalsekreteraren Ritva Grönick vid Den finländska kommittén för europeisk säkerhet (STETE), ordföranden Heikki Lakkala vid Förbundet De Hundras Kommitté i Finland, ministern Jaakko Iloniemi, kanslern Jan-Magnus Jansson, professorerna Esko Antola, Martti Koskeniemi och Pekka Sutela, ambassadören Derek N. Shearer och ambassadsekreteraren Richard de Villafranca vid Amerikanska ambassaden, forskarna Pertti Joenniemi, Arto Nokkala, Unto Vesa och Pekka Visuri, politices doktorn Markku Salomaa och majoren Marko Ekström.

Utrikesutskottet har behandlat frågan och anför vördsamt följande.

2 Redogörelsen

Enligt regeringen presenterar redogörelsen utvecklingen av försvarspolitik och försvaret som en del av Finlands säkerhetspolitik. Statsrådets säkerhetspolitiska redogörelse till riksdagen från 1995 och riksdagens svar med anledning av den är utgångspunkter för denna redogörelse och har enligt regeringen skapat en bred och stabil grund för en övergripande säkerhetspolitisk utveckling.

Enligt redogörelsen är Europeiska unionen, Ryssland och Nato de viktigaste faktorerna i den europeiska säkerhetsutvecklingen sett ur Finlands synvinkel. De genomgår en förändringsprocess och påverkar säkerheten och stabiliteten i Finlands närområde i Nordeuropa. EU-medlemskapet har förtydligat och förstärkt Finlands internationella ställning. Trots att medlemskapet inte inbegriper militära säkerhetsgarantier, innehåller det ett skydd baserat på gemensamt ansvar. Finland stödjer en förstärkning av EUs utrikes- och säkerhetspolitiska funktionsförmåga och deltar i utvecklingen av unionens säkerhets- och försvarsdimension i en konstruktiv anda.

Regeringen framhåller att Finland stödjer Rysslands reformarbete och utfästelser beträffande en samarbetsbaserad säkerhet. För Finland som grannland till Ryssland är kontrollen av säkerhetsproblemen visavi Ryssland och den militära stabiliteten frågor med högsta prioritet. Det är viktigt att Förenta staterna förbinder sig att värna säkerheten i Europa och Nato bevarar sin funktionsduglighet. Finland följer noga konsekvenserna av Natos utvidgning i Östersjöområdet samt i relationerna mellan Nato och Ryssland. Det ingår som en väsentlig del i Östersjöområdet stabilitet och säkerhet att de baltiska staterna bibehåller sin självständighet och säkerhet,

framhåller regeringen. Sveriges säkerhetspolitiska beslut spelar en viktig roll för Finlands säkerhet på grund av ländernas speciella historiska förhållanden och deras gemensamma intressen.

Utvecklingen av Finlands säkerhetspolitik innefattar en möjlighet att träffa självständiga val och bevaka egna intressen. Finland eftersträvar bästa möjliga medel för att värna sin säkerhet i alla lägen. Målet är en effektiv gemensam säkerhet som baserar sig på FNs, OSSEs och ERs principer. Det internationella militära samarbetet utgör en växande del av Finlands säkerhetspolitik. Deltagandet i internationella krishanteringsoperationer stärker Finlands militära interoperabilitet och förbättrar därmed försvarsberedskapen.

Försvaret har en central roll i vår säkerhetspolitik. Finland har såväl politisk vilja som ekonomiska förutsättningar att upprätthålla ett trovärdigt nationellt försvar. Finland utsätts inte för några hot som måste motas eller avvärjas med hjälp av säkerhetsgarantier från en militär allians. Finlands militära alliansfrihet antas stödja stabiliteten i Nordeuropa. Finland utvärderar alliansfriheten och det militära samarbetet inte bara när det säkerhetspolitiska läget i Europa förändras utan också som ett led i utvecklingen av Europeiska unionen. Ett trovärdigt försvar är en oumbärlig del av den nya säkerhetspolitiken.

Enligt redogörelsen har inga större förändringar inträffat i Finlands militära position. Luft- och norrligaste Finland är alltså viktiga på grund av närområdenas strategiska betydelse för stormakterna. Åland och kustområdena i södra Finland har fått större betydelse på grund av det nya läget i och kring Östersjön. Södra Finland är vårt strategiskt sett viktigaste område i alla lägen. Finland har byggt upp en trovärdig nationell försvarsförmåga som väcker internationellt förtroende. Förändringarna i det militära läget i Europa har inte föranlett något behov av att se över Finlands försvarslösning. Vår försvarslösning med en allmän värnplikt och ett territoriellt försvar är alltså den mest ekonomiska och funktionella modellen för ett trovärdigt försvar av hela Finland. Enligt redogörelsen medger vår nuvarande försvarsgrund en omstrukturering av försvaret som tar hänsyn till förändringar i den säkerhetspolitiska omvärlden och i bilden av kriser och krig samt beaktar utvecklingen i det finländska samhället och de ekonomiska resurserna.

Försvaret skall få större beredskap och bättre reaktionsförmåga. Landstridskrafterna ges hög-

sta prioritet i utvecklingen. Försvarets preventiva förmåga förstärks genom att det inrättas snabbt uppställbara beredskapsbrigader i försvarsområdena och genom att materiel och utbildning förbättras. Samtidigt möjliggörs en betydande nedskärning i landstridskrafternas totala styrka. Sjö- och luftstridskrafterna bibehåller nuvarande numerära nivå men prestanda förbättras.

Den militära tjänstgöringen och utbildningen förnyas. Ambitionen är att utveckla utbildningens innehåll och att effektivisera uppställningen av krigstida trupper. Tack vare det nya tjänstgöringssystemet kommer garnisonerna att kunna utnyttjas effektivt och ekonomiskt. Rationaliseringen av den fredstida organisationen skapar förutsättningar för personalomplaceringar i överensstämmelse med målen för strukturomvandlingen.

Regeringen anser att repetitionsövningarna för trupperna måste utökas på grund av den förkortade tjänstgöringstiden för manskapet. Målet är att utbilda minst 35 000 personer per år. Särskild vikt kommer att fästas vid uppföljningen av hur den allmänna värnplikten fungerar.

Omstruktureringen av försvarsmakten är ett viktigt säkerhetspolitiskt beslut på lång sikt, anser regeringen. Statsekonomi kringskär dock möjligheterna att fullt ut genomföra reformen. Målet är att betryggande ekonomiska resurser avsätts för genomförandet av omstruktureringen. Vårt nuvarande stabila säkerhetspolitiska läge skapar gynnsamma förutsättningar för en reform av försvarssystemet.

3 Allmänna synpunkter

Utskottet framhåller att redogörelsen avser att dra upp riktlinjerna för Finlands försvar. Redogörelsen innehåller dels en säkerhetspolitisk analys, dels en utvärdering av samma frågor som tidigare har behandlats i parlamentariska försvarskommittéer. Riksdagens hållning i vägvalen inom försvarspolitik kan dock inte utformas annat än genom en riksdagsbehandling, menar utskottet. En redogörelse är därför ett lämpligt instrument för detta ändamål.

Utskottet anser nu och ansåg också tidigare vid behandlingen av den framtidspolitiska redogörelsen att redogörelser främst är att betrakta som politiska dokument som ger uttryck för regeringens ståndpunkter. Här bör noteras att riksdagen också har möjligheter att i anknytning till

redogörelser och även i övrigt inhämta utredningar från forskningsinstitut eller andra oberoende aktörer. Utifrån dokumentationen kan riksdagen och utskotten framföra sina egna synpunkter.

Denna gång innehåller redogörelsen vissa motstridigheter när det gäller motiven i den försvarspolitiska bedömningen. Regeringen analyserar många aktuella säkerhetspolitiska faktorer med hjälp av en maktpolitisk begreppsapparat som hör hemma i det kalla krigets era men utgår å andra sidan generellt från ett säkerhetsbegrepp med vid betydelse. Vid utfrågningen av sakkunniga betecknades redogörelsen av vissa som en inventering av en övergångsperiod där gammalt och nytt samsas om utrymmet i en ologisk följd. Följaktligen saknas en funktionell strategi.

En god sida med redogörelsen är att den redan i inledningen ger uttryck för målet: Redogörelsen avser att presentera riktlinjerna för en utveckling av försvarspolitiken och försvaret inom de närmaste åren som ett led i en övergripande säkerhetspolitik för Finland. En av de viktigaste punkterna är att bedöma vilka säkerhets- och försvarspolitiska utmaningar Finland måste kunna möta.

Redogörelsen inordnar i många hänseenden försvarspolitiken i den nya utrikespolitiken men de utrikes- och försvarspolitiska dimensionerna har ändå olika utgångspunkter. Försvarspolitiken inlemmas inte konsekvent i utrikespolitiken utan får i vissa fall framstå som grundvalen för hela vår säkerhetspolitik. Utskottet menar att detta beror på att de utrikes- och försvarspolitiska avsnitten inte har samordnats. De bygger därför på olika uppfattningar om utmaningar i vår omvärld.

De utrikespolitiska avsnitten domineras av en ambition att inskränka den traditionella maktpolitikens domän och betydelse. De försvarspolitiska avsnitten återigen utgår från att hoten i vår omgivning främst har sin grund i den traditionella europeiska maktpolitiken. Finland riskerar då att dras in i ett krig. Därför krävs ett trovärdigt försvar i alla lägen. Redogörelsen tar inte bara upp försvarsmaktens traditionella åligganden utan går också in på Finlands medverkan i internationell krishantering.

Den säkerhetspolitiska redogörelsen från 1995 delade in säkerhetspolitiken i stabiliseringspolitik, konflikthantering och försvarspolitik. Årets redogörelse har ingen ambition att omdefiniera indelningen av säkerhetspolitiken utan preciserar bara utgångspunkterna för försvarspolitiken.

Huvudavsnittet i redogörelsen är helt fristående från varandra på grund av de divergerande synsätten. Varken säkerhetsbegreppet i vid mening eller EU-medlemskapets säkerhetspolitiska betydelse för Finland vägs in i tillräckligt hög grad i granskningen av försvarsordningen. Utskottet menar att behandlingen av utvecklings- och förnyelsebehovet inom försvarsmakten i betydligt högre grad borde ha gått in på frågor som den allmänna värnplikten som ett viktigt led i en alliansfri stats försvar och bevakelsegrunderna för en territoriell försvarslösning.

Säkerheten bör ses som ett enda stort säkerhetskomplex. Det betyder att också försvarspolitiken alltid måste bedömas i kombination med andra element i en omfattande och samarbetsbaserad säkerhet. Analysen måste mer explicit rikta in sig på den samlade säkerhetspolitiken och säkerhetspolitiken i relation till utrikespolitiken och annan säkerhetspolitik än regeringen gör i redogörelsen.

Enligt uppgift kommer den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen att kompletteras med en utredning om konfliktförebyggande verksamhet och civilberedskap på det sätt som utskottet begärt. Utredningen hade lämpligen kunnat ingå i själva redogörelsen eftersom säkerhetspolitiken bör ses som ett komplex.

Utskottet framhåller att utrikespolitiken är den primära delfaktorn i den samlade säkerhetspolitiken. En välavvägd försvarspolitik skall stödja utrikespolitiken samtidigt som olika delområden inom försvarspolitiken har fått större betydelse som utrikespolitiska instrument i den internationella säkerhetspolitiska miljön.

4 Den säkerhetspolitiska verksamhetsmiljön

I avsnittet om den säkerhetspolitiska miljön skissar regeringen upp den kommande säkerhetspolitiska utvecklingen i finländskt perspektiv, främst med utgångspunkt i de omställningar som skett efter det kalla krigets slut. Prognosen bygger i allt väsentligt på den säkerhetspolitiska redogörelsen från 1995 och enligt uppgift också på riksdagens svar på den.

Utskottet noterar att redogörelsen lämnas till riksdagen vid en tidpunkt då många viktiga processer i Europa förväntas generera resultat. Däribland märks utvidgningen av Nato och EU, Natos och Rysslands överläggningar om sina inbördes relationer och EUs regeringskonferens. Resultaten av alla dessa processer kommer för-

modligen att påverka Finlands säkerhetspolitiska miljö.

Regeringen framhåller att Finland i maj 1996 inledde en bilateral dialog med Nato om utvidgningen. Finland har inte för avsikt att ansöka om medlemskap i Nato men bevakar noga konsekvenserna av utvecklingen för Östersjöområdet och för relationerna mellan Nato och Ryssland. Den offentliga debatten har rätt mycket handlat om de tre EU-nykomlingarnas, Finlands, Sveriges och Österrikes, relationer till Nato. Länderna är militärt alliansfria men Finland är det enda EU-land som har en lång riksgrens mot Ryssland i närheten av strategiskt viktiga områden där.

Utskottet omfattar regeringens ståndpunkt att Nato alltså i första hand är en försvarsallians styrd av USA. Å andra sidan håller Nato på att från att förr ha varit enbart en organisation för kollektivt försvar nu bli ett instrument för ett omfattande säkerhetspolitiskt samarbete och en bred stabiliseringspolitik. Nato har fått nya åtaganden inom den fredsbevarande verksamheten och krishantering, menar utskottet. Därutöver håller Nato på att se över sina befälsstrukturer och har planer på att minska sina trupper. Detta är ett bevis på att Nato flexibelt anpassar sig till en ny situation, där organisationen förfogar över ett betydligt bredare spektrum av relationer till utomstående stater tack vare sitt Partnerskap för fred.

Enligt redogörelsen är de relationer som Nato erbjuder den viktigaste säkerhetspolitiska påverkningskanalen för Ryssland. De slår fast principerna för de ömsesidiga relationerna men innefattar också ett konsultationsförfarande och en samarbetsmekanism. Vidare bedömer regeringen vid tidpunkten för redogörelsen att toppmötet mellan den ryske och den amerikanske presidenten i Helsingfors i mars 1997 kommer att vara av stor betydelse för denna relation. En särskild relation till Nato erbjuder Ryssland nya möjligheter att påverka europeiska säkerhetsfrågor, medan Nato avser att binda Ryssland till samarbetet och därmed bibehålla alliansens handlingsfrihet.

Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att stormaktsförhållandena förblir stabila trots att Ryssland alltså motsätter sig en utvidgning av Nato. Ryssland och USA har siktat inställt bl.a. på att upprätta en stadga för sina ömsesidiga relationer, förbereda ett Start 3-avtal, ratificera avtalet om förbud mot kemiska vapen och genomföra Rysslands ändringar i CFE-avtalet om konventionella vapen.

Utvidgningen av Nato och EU är processer som fortskrider oberoende av varandra, som re-

dogörelsen säger. Men utskottet anser det inte uteslutet att de på ett eller annat sätt påverkar varandra. Frågan om relationerna mellan EU och Västeuropeiska unionen (VEU), som finns på agendan för EUs regeringskonferens, tyder likaså på en viss samverkan mellan EU och Nato. Interaktionen har delvis sitt ursprung i Maastrichtfördraget.

Det är fortfarande oklart om de institutionella omstruktureringar som regeringskonferensen enas om kommer att genomföras och i vilken omfattning. Deras konsekvenser för beslutsprocessen inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken går därför än så länge inte att bedöma. Chanserna är goda att Finlands och Sveriges gemensamma förslag angående VEU:s framtid kommer att gå igenom. Länderna har föreslagit att VEU skall kunna medverka vid krishanteringsoperationer inom ramen för EU och att länder med observatörsstatus i VEU genom förmedling av EU skall få vara med och fatta beslut om VEU:s operationer. Däremot menar utskottet att förslagen om en gradvis samgång mellan VEU och EU inte överensstämmer med Finlands ambitioner och följaktligen bör avvisas. Av allt att döma vinner förslagen inte bifall i så många medlemsländer att de kommer att antas. Överenskommelsen om Västeuropeiska unionen ingicks 1948 och gäller för 50 år. Det är inte omöjligt att organisationen kommer att ses över helt och hållet om ett år.

Mycket talar för att militära krishanteringsoperationer av typen IFOR/SFOR utifrån ett brett samarbete inom ramen för Natos Partnerskap för fred kan genomföras framgångsrikt. Man kan också utgå från att eventuella kriser i Europa eller dess närområde kommer att vara av den arten att de i regel kräver att både USA och Ryssland medverkar i krishanteringsinsatser.

Betydelsen av utvecklingen i Ryssland för Finlands säkerhet behandlas ingående i redogörelsen. Det är inte bara de interna omständigheterna i Ryssland utan också de västerländska stormakternas attityder, framför allt konsekvenserna av Nato-utvidgningen för Rysslands utrikespolitik, som inverkar på Rysslands roll sett i ett finländskt perspektiv. I och med att regeringen anser att Rysslands förmåga och vilja att förbinda sig till samarbete är avgörande faktorer i den europeiska integrationen ger den i viss mån de yttre faktorerna en underordnad roll för Rysslands agerande. Utskottet menar också att regeringens ståndpunkt att en EU-utvidgning kan få större betydelse för stabiliteten om Nato vidgas

gradvis bygger på hypoteser som endast tangeras i redogörelsen.

Utskottet poängterar att grundvalen för Finlands säkerhetspolitik är att staterna har rätt att själva välja sina säkerhetsstrukturer, och instämmer därmed i regeringens åsikt.

I betänkandet om den säkerhetspolitiska redogörelsen från 1995 ansåg utskottet (UtUB 12/1995 rd) att det var ett problem att analysen var alltför institutionsbunden och att detta återspeglades i en mycket utvecklingsoptimistisk målformulering. Också den föreliggande redogörelsen koncentrerar sig i stor utsträckning på beskrivningar av den institutionella uppbyggnaden av säkerhetsordningen i stället för att ta fasta på konkreta säkerhetspolitiska hot under de närmaste åren. Ett undantag är beskrivningen av vissa hotbilder som gäller Ryssland. Denna omständighet har delvis bidragit till den bristande samordningen av de stora avsnitten i årets redogörelse, eftersom den militära dimensionen av den säkerhetspolitiska miljön ägnas relativt mycket utrymme. Det hade dock varit viktigare att redogöra för vilka konsekvenser EU och Nato får för den europeiska politiken i stort, närmare bestämt i ett utvidgningsperspektiv, än att uppehålla sig vid deras institutionella utveckling.

Redogörelsen befäster uppfattningen från 1995 att EU-medlemskapet spelar en stor säkerhetspolitisk roll för Finland. Utskottet omfattade denna ståndpunkt i betänkandet från 1995 och anser alltså att medlemskapet ger Finland större inflytande, stärker den säkerhetspolitiska handlingskapaciteten och tillför vårt land ytterligare säkerhet baserad på kollektivt ansvar. I stabiliseringspolitiken är EU viktig för vårt land. Detta gäller inte bara stödet till de baltiska staterna och insatserna för att involvera Ryssland i det regionala samarbetet utan också EUs roll i ett fördjupat samarbete mellan Nordeuropa och Östersjöområdet. Satsningar på att stärka EUs nordliga dimension har hög prioritet bland Finlands säkerhetspolitiska mål.

Utskottet anser det vara av stor betydelse att Finlands och Sveriges säkerhetspolitiska ståndpunkter och avgöranden har kommit närmare varandra på senare tid. Som grannländer har vi av historiska skäl ett mycket speciellt förhållande till varandra och följaktligen också gemensamma värderingar när det gäller utvecklingen av säkerheten och stabiliteten i Nordeuropa. Utifrån dessa grundvalar kan vi bygga ut vårt samarbete.

5 Den militära säkerhetsomgivningen

Redogörelsens indelning i en säkerhetspolitisk miljö och en militär säkerhetsomgivning är diffus, menar utskottet. I den säkerhetspolitiska miljön ingår till exempel nedrustning, vapenkontroll och väpnade styrkors medverkan i militär krishantering. Sammanfattningsvis framhåller regeringen angående den militära säkerhetsomgivningen sedd i finländskt perspektiv bland annat att vår militärpolitiska ställning bestäms av att vi är granne med Ryssland och ingår i det geopolitiska komplexet i Nordeuropa. Vårt kärnområde ligger vid Östersjön och norra delen av landet gränsar till strategiskt viktiga områden i Ryssland. Nordeuropa har behållit sin stabilitet trots omvälvningarna i den säkerhetspolitiska miljön. Det säkerhetspolitiska läget i Nordeuropa ingår i en större global och europeisk process och är av permanent strategisk betydelse.

I avsnittet om militär krishantering säger regeringen att utvidgad fredsbevarande verksamhet, "som i olika sammanhang också kan gå ut på att återställa freden eller framtvinga fred," avviker från FNs traditionella fredsbevarande verksamhet. Operationer måste vid behov kunna genomföras "utan parternas samtycke". Detta spelar en viss roll för Finlands engagemang i utvidgad fredsbevarande verksamhet, eftersom lagen om Finlands deltagande i fredsbevarande verksamhet, som har antagits i överensstämmelse med utrikesutskottets ståndpunkt, förbjuder Finland att medverka i fredsframtvingande operationer.

När frågan behandlades framhöll utrikesutskottet i sitt betänkande (UtUB 21/1995 rd) att lagens tillämpningsområde i praktiken utesluter både av FNs säkerhetsråd beslutade och av rådet bemyndigade militära insatser som är riktade mot en stat som har förbrutit sig mot eller hotat den internationella freden eller gjort sig skyldig till ett anfall, och deltagande i s.k. kollektivt självförsvar. Vissa andra länder har inte ansett sig kunna inordna en tredje kategori i sin lagstiftning mellan fredsbevarande verksamhet och fredsframtvingande operationer. Fredsbevarande insatser (peacekeeping) sätts inte in utan vapenstillestånd och medgivande från parterna. Fredsframtvingande operationer (peace enforcement) kan genomföras i form av militära operationer sanktionerade i överensstämmelse med kapitel VII i FNs stadga. Ett exempel på detta är kriget i Persiska viken, det s.k. Gulfkriget, 1991.

Enligt uppgifter till utskottet avses med *fredsåterställande insatser* (peacemaking) diplomatis-

ka åtgärder för att förmå parterna i en kris att enas på fredlig väg enligt kapitel VI i FNs stadga. Syftet med fredsåterställande insatser är dels att förhindra att en kris utvidgas, dels att försöka nå en politisk lösning mellan parterna. Vid lösning av konflikter anlitas förliknings- och förhandlingsorgan som tillsatts av FNs säkerhetsråd, generalförsamling eller generalsekreterare. Därutöver kan en konflikt tas upp i en internationell domstol om samtliga parter godkänner domstolens jurisdiktion. Fredsåterställande operationer kan också bestå i internationellt bistånd för att avhjälpa missförhållanden som utlöst en kris. Också isolering på diplomatisk nivå och sanktioner initierade av regionala organisationer ingår som ett led i den fredsåterställande verksamheten. Insatserna pågår under hela krisen oavsett till exempel militära sanktioner.

Om fredsåterställande insatser definieras på detta sätt är de inte identiska med fredsframtvängande operationer, anser utskottet. Det bör dock noteras att det inte finns någon etablerad begreppsapparat inom krishanteringen och att internationella organisationer tillför orden olika betydelse. Enligt vår lag om deltagande i fredsbevarande verksamhet kan Finland inte medverka i fredsframtvängande operationer.

Enligt redogörelsen är kärnvapnen inte längre den spänningsfaktor som dominerar stormaktsrelationerna sedan det kalla kriget tagit slut. Utskottet menar dock att kärnvapnen snabbt kan återfå sin betydelse om relationerna mellan stormakterna tillspetsas. USA intar en dominerande roll när det gäller konventionella vapen och eftersträvar därför en reduktion av de strategiska kärnvapnen med hjälp av avtal om vapenkontroll. För Ryssland spelar kärnvapnen av samma anledning en större roll. Det är enligt utskottet fel att utgå från att tankemönstren från det kalla krigets era inte längre lever kvar inom kärnvapensektorn. Detta är av en viss betydelse också av den anledningen att redogörelsen talar om ett försvar som skall gardera sig för alla situationer och att denna synpunkt självfallet inte kan gälla kärnvapen, även om det i och för sig är osannolikt att någon griper till dem.

Kolahalvön är fortfarande ett strategiskt viktigt kärnvapenområde. Det är dock möjligt att regeringen går till överdrifter i sin bedömning av områdets ökade strategiska betydelse. Om Ryssland reducerar antalet robotbestyckade ubåtar men fortfarande har sådana ubåtar både i norra flottan och i Stillahavsflottan, kan de strategiska stridsspetsarna inom Kolaområdet minska avsevärt.

6 Utvecklingen av Finlands försvar

Precis som regeringen utgår försvarsutskottet i sitt betänkande från att grunden för Finlands säkerhetspolitik är ett trovärdigt nationellt försvar. Vår försvarspolitik bör anpassas till förändringarna i vår säkerhetspolitiska omvärld. Samtidigt bör försvarspolitikerna harmonisera med utrikespolitiken. Efter det kalla krigets dagar har hotet om ett storkrig minskat avsevärt, samtidigt som kriserna inte längre är militära, men lätt eskalerar och tar sig uttryck i interna kriser eller regionalt avgränsade väpnade konflikter.

Översynen av försvarspolitikerna samt kvaliteten, omfattningen och resurserna bör ställas i relation till hela det breda säkerhetsfältet med alla dess utmaningar och utvecklingsbehov. Utskottet har anlagt ett snävare perspektiv på försvarsplaneringen i sitt betänkande än vad regeringen gör i sin redogörelse. I debatterna om försvarspolitikerna har kommentarer fällts om de militära krav som vår försvarspolitik och vårt försvar bör anpassa sig till. De linjer utifrån vilka försvaret inom den närmaste framtiden bör utvecklas påverkas av att kriserna ändrat karaktär, krigsbilden inte längre är densamma som tidigare, deltagandet i internationella operationer blivit allt aktivare och krigstekniken avancerat i snabb takt. Med tanke på försvaret av Finland bör det dock finnas en numerärt sett rätt stor reserv, något som är en förutsättning för att principen om territoriellt försvar skall kunna följas. Krisförebyggande insatser och krishantering ställer vissa tekniska krav och dessa bör enligt utskottet vägas in när vi utvecklar vårt försvar. Detta betyder dock inte att ett rikstäckande territoriellt försvar frångås. Finland håller fast vid ett territoriellt försvar som nära knyter an till allmän värnplikt och garanterar övergripande försvar.

Utrikesutskottet omfattar åsikten i redogörelsen och försvarsutskottets utlåtande att vårt land behöver en armé bestående av värnpliktiga för det territoriella försvaret. De till buds stående finansiella resurserna medger inte att vi ställer upp en yrkesarmé för försvaret av hela vårt land.

Vad beträffar den nya regleringen av tjänstgöringen för beväringar och översynen av anställningsvillkoren för personalen omfattar utrikesutskottet försvarsutskottets ståndpunkt att konsekvenserna först bör utredas innan reformerna genomförs.

Försvarsplaneringen kräver uthållighet men bör samtidigt snabbt kunna anpassa sig till förändringar i omvärlden. Försvarsförvaltningen

bör dock enligt utrikesutskottets åsikt följa samma årliga budgetförfarande med anknytande upphandlingsbefogenheter som de övriga förvaltningsarna. De upphandlingsplaner inklusive kostnader som presenteras i redogörelsen och dess bilagor bör anses som vägledande, menar utskottet.

Statsutskottet anser i sitt utlåtande att det krävs långsiktig planering med målet inställt tio år framåt i tiden för att utveckla försvaret så att det blir effektivt och ekonomiskt. Utrikesutskottet håller med om att det inte går att binda försvarsanslag för en så lång tid, utan planeringen måste utgå från en viss förutsägbar finansieringsnivå. Både den ekonomiska tillväxten och utvecklingen i den säkerhetspolitiska miljön innehåller osäkerhetsmoment. Därför är det enligt redogörelsen skäl att med fyra års mellanrum göra en mer ingående utvärdering av riktlinjerna för utvecklingen av försvaret och de finansiella resurserna.

Utrikesutskottet instämmer i åsikten att en ekonomisk trygghet utgör en del av den finländska säkerhetspolitiken. Ju konkurrenskraftigare en ekonomi är desto större smidighet och anpassningsförmåga kan den visa såväl under normala som under exceptionella förhållanden. Ju bättre strukturerna och systemen inom ett samhälle fungerar, desto större är dess möjligheter att gärda sig för och möta varierande krissituationer.

Den planerade omstruktureringen av försvarsmakten är ett komplex med ambitionen att anpassa försvaret till en ny omvärld och kraven i början av 2000-talet. De strukturella reformerna och de viktigaste materielförvärven skall enligt planerna genomföras före 2005. Det viktigaste målet för de närmaste åren är att säkerställa verksamheten inom försvarsmakten och genomföra omstruktureringen.

Enligt redogörelsen och statsutskottets utlåtande minskar rationaliseringen det totala behovet av byggnation, som därmed kan koncentreras till de garnisoner som försvaret kommer att satsa på. Åtgärderna sätts in 1998–2000. Utgångspunkten för finansieringen 1998 och 1999 är enligt redogörelsen den utgiftsram som regeringen godkänt vid budgetbehandlingarna.

Merparten av försvarsmaktens utgifter utgörs av lönekostnader och andra omkostnader. En dryg tredjedel av de totala kostnaderna är kostnader för förvärv av försvarsmateriel. Också försvarsministeriets investeringskostnader räknas in i försvarsförvaltningens kostnader. Av kostnaderna ovan kommer de egentliga försvarskost-

naderna enligt en utredning till statsutskottet att förbli oförändrade också efter de planerade rationaliseringsåtgärderna. Däremot kommer omorganiseringen enligt utredningen till utskottet att generera ett direkt behov av investeringar på upp till 150–200 miljoner mark. Det finns sålunda inga direkta statsekonomiska skäl som, åtminstone inte på kort sikt, talar för de planerade rationaliseringsåtgärderna, utan det är andra grunder som avgör om de är ändamålsenliga eller inte. På längre sikt kan kanske den planerade rationaliseringen motiveras med statsekonomiska skäl.

Enligt en utredning till statsutskottet kommer organisationsreformen inte att ge nya arbetstillfällen utan snarare kommer arbetstillfällen att försvinna, åtminstone på lång sikt. Av redogörelsen får man den uppfattningen att sysselsättningsanslag skall användas också inom försvarsförvaltningen, trots att några konkreta planer enligt erhållen utredning ännu inte existerar. De grundläggande utredningar som behövs med hänsyn till organisationsreformen saknas fortfarande. Detta framgår också av att statsrådets kansli först nyligen har tillsatt en arbetsgrupp för att reda ut vilka konsekvenser indragningarna av garnisoner enligt redogörelsen får för garnisons-orterna. Eftersom det är meningen att riktlinjerna för och finansieringen av försvaret skall tas upp till grundligare granskning ungefär vart fjärde år måste nödvändiga utredningar göras i förväg, innan beslut om kommande åtgärder fattas.

Ambitionen är enligt redogörelsen att trygga den inhemska försvarsmaterielindustrins verksamhetsbetingelser både med en tillräckligt stor inhemsk orderstock och genom bättre internationell arbetsfördelning i branschen. Genom den inhemska produktionen skapas och upprätthålls förutsättningar för rustning av krigstida trupper, materielunderhåll och för materielkompletteringar motsvarande förbrukningen. I försvarsmaktens materiella behov på 2000-talet står den avancerade teknikens kompetensområden i fokus. Den inhemska industrins andel kommer att vara beroende av dess förmåga och möjligheter till samarbete med utländska företag. Finland kommer emellertid också i framtiden att vara tvunget att köpa en ansevärd del av de högteknologiska systemen i utlandet.

Utrikesutskottet delar statsutskottets uppfattning att en tryggad inhemsk försvarsmaterielindustri utgör en av hörnstenarna i den ekonomiska och militära dimensionen av vårt självständiga försvar. Därför talar också statsekonomiska

skäl för att Finland skall ha en adekvat försvarsmaterielindustri. Försvarsmakten kan inte ens i nuvarande utsträckning förlita sig på tillgången till industriella och andra produkter utan staten måste säkerställa en större inhemsk tillverkning. En utbyggnad av försvarsmaterielindustrin får dock inte leda till ett ökat beroende av vapenindustrin och vapenexporten. Det kunde i det långa loppet strida mot ambitionen att överlag satsa mer på nedrustning. En betryggande inhemsk tillverkning, som klarar av att fortgå under kriser, bör värnas inte bara inom försvarsmaterielindustrin utan också inom livsmedelsindustrin, produktionen av primärenergi och andra strategiskt viktiga tillverkningsbranscher.

Utrikesutskottet framhåller att en effektiv finländsk industriproduktion med ett betryggande inhemskt inslag medger att försvarsmaterielin-

dustrin bygger upp sin export som A och O för branschens existens och utveckling. Med hänvisning till ett tidigare betänkande (UtUB 3/1997 rd) vill utskottet påminna om att principen för vår politik rörande de mänskliga rättigheterna alltid bör vägas in när det är fråga om export.

Utrikesutskottet omfattar statsutskottets åsikt att statsmakten skall säkerställa en fortsatt inhemsk produktion av försvarsmateriel, vilket innebär att graden av inhemsk tillverkning i det totala materieförvärvet överensstämmer med uppsatta mål.

Utskottet har behandlat frågan och föreslår värdsamt

att Riksdagen sänder detta betänkande till regeringen för kännedom.

Helsingfors den 16 maj 1997

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Markus Aaltonen /sd, vice ordföranden Eva Biaudet /sv, medlemmarna Esko Aho /cent, Satu Hassi /gröna, Esko Helle /vänst, Sinikka Hurskainen /sd, Tytti Isohookana-Asunmaa /cent, Antero Kekkonen /sd, Juha Korkeaoja

/cent, Sirpa Pietikäinen /saml, Erkki Tuomioja /sd, Jarmo Wahlström /vänst och Ben Zyskowiec /saml samt suppleanterna Kaarina Dromberg /saml, Bjarne Kallis /fkf, Jorma Kukkonen /sd och Kimmo Sasi /saml.

Reservation

Utgångspunkten för regeringens säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse är klar: "Redogörelsen avser att presentera riktlinjerna för utvecklandet av försvarspolitiken och försvarsmakten under de närmaste åren som en del av Finlands övergripande säkerhetspolitik." Målet var att "utarbeta en konsekvent och effektiv verksamhetslinje för säkerhets- och försvarspolitiken". Denna konsekvens beträffande de säkerhets- och försvarspolitiska avsnitten förbyts emellertid i motstridighet och förvirring. Analysen av hotbilderna är bristfällig; det konstateras till exempel helt enkelt att kärnvapen inte längre utgör en hotbild. Måluppfyllelsen och beräk-

ningarna av kostnaderna för den är till den grad ytliga att riksdagen utifrån dem inte kan ta ställning till så omfattande frågor.

Sättet på vilket redogörelsen har beretts avspeglas tydligt i dess problem. De som har deltagit i beredningen har sannolikt haft tillgång till bakgrundsinformation som motiverar de föreslagna ändringarna i realiseringen av försvarspolitiken. Vid utrikesutskottets behandling förblir den konsekventa linjen i åtgärderna dock delvis höljd i dunkel.

Enligt vårt synsätt bör beredningen av övergripande linjefrågor, såsom grunderna för säkerhets- och försvarspolitiken, vara parlamenta-

risk. Försvarslinjen skall vara långsiktig, den kan inte växla beroende på regeringens inriktning och inte heller grunda sig på en regeringsförklaring.

Det framgår inte på vilket sätt den säkerhetspolitiska bedömningen i redogörelsen hänger samman med försvarsdelen, och försvarsdelen är oklar och delvis inkonsekvent. Försvarspolitikens betraktas alltför ensidigt ur försvarsministeriets synpunkt. Detta påverkar bland annat de slutsatser som dras vid bedömningen av försörjningsberedskapen, den omfattande krisberedskapen och kostnaderna. Slutsatserna dras först utan att grunderna eller andra alternativ övervägs. Samma svaghet vidlåder utrikesutskottets betänkande.

Vi godkänner målet för utrikes- och säkerhetspolitiken i regeringens redogörelse. Vår utrikespolitiska linje — ett trovärdigt, självständigt försvar, närmare samarbete med Sverige, medlemskap i Europeiska unionen och icke-anslutning till de militära allianserna — ökar klart säkerheten i Europa. Genom att bygga upp vårt samarbete med Ryssland och de baltiska staterna ökar vi stabiliteten i Östersjöområdet.

Tidpunkten för redogörelsen och det korta tidsperspektivet försvårar försöken att dra upp riktlinjer. De avgörande faserna i utvidgningen av Nato pågår som bäst. Ett säkerhetsinriktat samarbete hade därför kunnat analyseras på bättre grunder vid en senare tidpunkt.

Utskottet påpekar att krishanteringsbegreppet inte är internationellt vedertagna. Den situation som uppkom vid regeringskonferensen visar att det var på mycket lösa boliner Finland började utveckla begreppet utvidgad fredsbevarande verksamhet. Vi anser att de fredsåterställande operationer (peacemaking) som ingår i Petersburg-resolutionen eventuellt innehåller åtgärder som strider mot vår lag om deltagande i fredsbevarande verksamhet.

Beslutet att utbilda beredskapstrupper i samband med värnpliktstiden har visat sig vara misslyckat i den mån avsikten är att utbilda finländare för krävande internationella krishanteringsinsatser. Det har redan nu framgått att 20-åriga beväringar inte vill förbinda sig att vara med i beredskapstrupperna i två år. De har heller inte i det civila hunnit skaffa sig den yrkeskunskap och livserfarenhet som hittills har utgjort grunden för den stora uppskattning som finländarna har åtnjutit.

Det krävs stora trupper för att effektivt försvara ett vidsträckt land och mycket starka skäl talar

därför för en allmän värnplikt. Det regionala mobiliseringssystemet har här en nyckelställning. Det kan inte ersättas med ökad rörlighet hos småtrupper. Mot denna bakgrund finns det inte tillräckliga skäl för förslaget om tre beredskapsförband.

Regeringen måste i många sammanhang se till att krisberedskapen upprätthålls. Vi vill betona den inhemska försvarsmaterielindustrins stora betydelse både för den ekonomiska och den militära försvarsförmågan i Finland.

De bristfälliga kostnadsberäkningarna är det största problemet med säkerhets- och försvarsredogörelsen. De är bara ungefärliga och innehåller inga detaljerade jämförande kalkyler. Statsutskottet har påpekat att man har räknat ut besparingarna på lång sikt men däremot inte kostnaderna för omstruktureringen av utbildningen. Det har inte lämnats några garantier för att arbetsministeriets medel får användas. Kostnaderna för direkta tilläggsinvesteringar har beräknats uppgå till 150—200 miljoner mark, men de har inte räknats in i totalkalkylen. När besparingar anges som orsak för att dra in Uleåborgs och Vasa garnisoner och lägga ner en del av verksamheten i Sodankylä haltar skälen betydligt. Regeringen presenterar inga utredningar om hur många arbetstillfällen som faller bort till följd av omorganiseringen och vad detta har för följder för garnisonsorterna, utan regeringen har börjat utreda detta först i efterhand. Vi anser att fler alternativ och deras lämplighet måste undersökas noggrant.

Vi är för en allmän värnplikt. Det är det bästa sättet för oss att genomföra ett självständigt försvar. I samband med reformen av utbildningssystemet måste man noga se till att den stödjer hela åldersklassens möjligheter att också delta i chefsutbildning. Utöver de föreslagna tjänstgöringstiderna på 6 och 12 månader måste andra alternativ utredas.

Med anledning av det ovan anförda anser vi att följande uttalanden bör skrivas in i betänkandet:

*Riksdagen förutsätter att
försvarspolitiska reformer i framtiden
bereds i ett parlamentariskt organ,
Finland vid regeringskonferensen arbetar
för att VEU:s krishanteringsuppgifter
definieras på ett sådant sätt att de inte
strider mot vår lag om deltagande i fredsbevarande verksamhet,
förslaget om att inrätta tre beredskaps-*

förband omprövas och att planen på att dra in Uleåborgs och Vasa garnisoner och lägga ner en del av verksamheten i Sodankylä samtidigt slopas,

statsmakten ser till att den inhemska försvarsmaterielproduktionen kan fortsätta så att den inhemska andelen av produktionen är bättre tryggad än tidigare.

Helsingfors den 16 maj 1997

Tytti Isohookana-Asunmaa /cent
Esko Aho /cent

Juha Korkeaoja /cent
Bjarne Kallis /fkf

STATSUTSKOTTET*Bilaga 1***Utlåtande 10/1997 rd****Statsrådets redogörelse 1/1997 rd***Till Utrikesutskottet***Inledning****Remiss**

Riksdagen remitterade den 18 mars 1997 statsrådets redogörelse 1/1997 rd om säkerhetsutvecklingen i Europa och Finlands försvar till utrikesutskottet och bestämde samtidigt att statsutskottet skall avge utlåtande i ärendet till utrikesutskottet.

Delegationsbehandling

Ärendets har beretts i statsutskottets säkerhets- och försvarsdelegation.

Sakkunniga

Säkerhets- och försvarsdelegationen har hört kanslichefen, generallöjtnant Pertti Nykänen och generalsekreteraren vid försvarsrådet, flottiljamaral Juhani Kaskeala vid försvarsministeriet, budgetrådet Heikki Seppälä vid finansministeriet, överarkitekten Jukka Tulkki, överingenjören Osmo Voutilainen och överinspektören Timo Jokiperä vid arbetsministeriet, stabschefen, generallöjtnant Matti Kopra och överstelöjtnant Juhani Mäkipää vid huvudstaben, översten Kaarle Ruutu vid Pohja Brigad, brigadgeneralen Asko Kilpinen vid Vasa Militärlän, överstelöjtnanten Stig-Göran Grönberg vid Hangö Kustsektion, överstelöjtnanten Jouko Mattila vid Kainuu Brigad, överstelöjtnanten Timo Ekdahl vid Jägarbrigaden i Sodankylä, översten Bjarne Ahlqvist vid Nylands Brigad, ordföranden Pekka Kouri vid Officersförbundet rf, ordföranden Harri Siren vid Päälystöliitto ry, ordföranden Pirkko Mattila vid Puolustusvoimain henkilökuntaliitto ry och lönesekreteraren Keijo Kaleva vid Valtion erityispalvelujen ammattiliitto VAL ry och verkställande direktören Jorma Eloranta vid Patria Industries Oy (f.d. Suomen Puolustusväline Oy).

Utskottets ställningstaganden**Allmän motivering***1. Statsekonomiska synpunkter*

Långsiktig planering där målet ligger ett årtionde framåt i tiden krävs för att utveckla försvaret så att det blir effektivt och ekonomiskt. Det är emellertid inte möjligt att binda försvarsanslag för en så lång tid, utan planeringen måste utgå från en viss förutsägbar finansieringsnivå. Eftersom både den ekonomiska tillväxten och utvecklingen inom säkerhetsmiljön innehåller osäkra faktorer, är det enligt redogörelsen skäl att med fyra års mellanrum göra en mera ingående utvärdering av riktlinjerna för utvecklingen av försvaret och finansieringens nivå.

Den ekonomiska tryggheten utgör en del av den finländska säkerhetspolitiken. Ju konkurrenskraftigare en ekonomi är desto större smidighet och anpassningsförmåga kan den visa såväl under normala som under exceptionella förhållanden. Ju bättre strukturerna och systemen inom ett samhälle fungerar desto större är dess möjligheter att bereda sig för och möta olika slags krissituationer.

Den planerade omstruktureringen av försvarsmakten utgör en helhet vars mål är att anpassa försvaret till den nya omvärlden och de krav som början av 2000-talet ställer. De strukturella reformerna och de viktigaste materielanskaffningarna i sammanhanget skall enligt planerna genomföras före 2005. Det viktigaste målet för de närmaste åren är att säkerställa verksamheten inom försvarsmakten och genomföra strukturuomvandlingen.

Enligt redogörelsen minskar rationaliseringen behovet att bygga, och byggandet kan därför koncentreras till de garnisoner som skall utveck-

las. Åtgärderna vidtas 1998—2000. Utgångspunkten för finansieringen för 1998 och 1999 är enligt redogörelsen den utgiftsram som regeringen godkännt vid budgetförhandlingarna. Avsikten är att kostnaderna för luftstridskrafternas anskaffningar och andra indexkostnader skall beaktas i tilläggsbudgeter.

Största delen av försvarsmaktens utgifter utgörs av lönekostnader och andra omkostnader. En dryg tredjedel av de totala kostnaderna är kostnader för anskaffning av försvarsmateriel. Också försvarsministeriets investeringskostnader hör till försvarsförvaltningens kostnader. Bland ovan nämnda kostnader kommer de egentliga försvarskostnaderna enligt den utredning som utskottet fått att förbli oförändrade också efter de planerade rationaliseringsåtgärderna. Däremot kommer omorganiseringen enligt den utredning utskottet fått att medföra ett direkt behov av investeringar på upp till 150—200 miljoner mark. Det finns sålunda inga direkta statsekonomiska skäl som, åtminstone inte på kort sikt, talar för de planerade rationaliseringsåtgärderna, utan deras ändamålsenlighet måste fastställas på andra grunder. På längre sikt kan kanske de planerade åtgärderna motiveras med statsekonomiska skäl.

Enligt den utredning som utskottet fått kommer arbetstillfällena inte att öka genom den planerade organisationsreformen utan i stället att minska, åtminstone på lång sikt. Av redogörelsen får man den uppfattningen att avsikten är att sysselsättningsmedel skall användas också inom försvarsförvaltningen, fastän det enligt erhållen utredning ännu inte finns några konkreta planer. Utskottet anser att de grundläggande utredningar som är nödvändiga för att genomföra organisationsreformen ännu saknas. Detta framgår också av att statsrådets kansli först alldeles nyligen har tillsatt en arbetsgrupp för att reda ut de konsekvenser indragningen av garnisoner enligt redogörelsen kommer att ha för garnisonsorterna. Eftersom det är meningen att försvarets utvecklingslinjer och finansieringsnivå skall tas upp till grundligare granskning cirka vart fjärde år, måste utredningar av ovan nämnt slag göras i förväg, innan beslut om kommande åtgärder fattas.

2. Den inhemska försvarsmaterielindustrins situation

Enligt redogörelsen försöker man trygga den inhemska försvarsmaterielindustrins verksamhetsbetingelser både med en tillräcklig inhems

orderstock och genom att främja den internationella arbetsfördelningen i branschen. Genom den inhemska produktionen skapas och upprätthålls förutsättningar för rustning av krigstida trupper, materielunderhåll samt materielkompletteringar som motsvarar förbrukningen. Tyngdpunkten i försvarsmaktens materiella behov på 2000-talet ligger på den avancerade teknikens kompetensområden, där den inhemska industrins andel beror på dess förmåga och möjligheter till samarbete med utländska företag. Finland kommer emellertid också i framtiden att vara tvunget att skaffa en betydande del av de högteknologiska systemen, såsom missiler, stridsflygplan och helikoptrar, från utlandet.

I samband med att riksdagen godkände en tilläggsbudget för 1996 gav den sitt samtycke till att en statsägd försvarsmaterielkoncern grundades. Koncernen, som inledde sin verksamhet under namnet Suomen Puolustusväline Oy, bildades i början av oktober 1996. I handelsregistret har antecknats att koncernens verksamhetsområde är försvarsmaterielindustri och annan produktion för att upprätthålla försvarsberedskapen samt därtill hörande eller därmed lämpligen sammanhängande affärsverksamhet.

Suomen Puolustusväline Oy tog den 10 april 1997 i bruk namnet Patria Industries Oy. Till koncernen hör eller kommer att höra Finnnavitec Oy, Lapua Oy, Sisu-Defence Oy, Vammass Oy och Vihtavuori Oy med dotterbolag. Staten äger hela bolaget. Mätt med omsättningen representerar det 2/3 av Finlands försvarsmaterielindustri.

Målet för Patria Industries är att inom ett krävande teknologiskt område på lång sikt utvecklas till en industrikoncern med en hög förädlingsgrad och god internationell konkurrenskraft. Koncernen koncentrerar sina resurser på internationellt konkurrenskraftiga specialprodukter och specialtjänster avsedda för både försvaret och civilbruk.

Enligt statsutskottets uppfattning är det av väsentlig betydelse för både den ekonomiska och militära försvarsförmågan i Finland att den inhemska försvarsmaterielindustrin säkras. Därför talar också statsekonomiska skäl för att Finland skall ha en stark och effektiv försvarsmaterielindustri. Patria Industries Oy utgör en viktig del av den, men inte heller till exempel livsmedelsindustrins betydelse får glömmas bort. Utskottet anser att försvarsmakten inte ens i nuvarande utsträckning kan förlita sig på tillgången till industriella och andra produkter från utlandet utan att statsmakten måste säkerställa en högre grad av inhemsk tillverkning.

Enligt utskottet leder också en effektiv inhemsk industriverksamhet och ett tillräckligt inhemskt utnyttjande av dess produkter till exportmöjligheter, vilket är nödvändigt för försvarsmaterielindustrins fortsatta existens och utveckling. Olika sätt att skapa smidigare exportförutsättningar bör noggrant undersökas, anser utskottet. Möjligheterna till industriellt samarbete med Sverige vid upphandling av försvarsmateriel bör utredas i brådskande ordning. Utskottet betonar att man med dessa åtgärder bättre än tidigare kan säkra försvarsmaktens beredskapsnivå trots de knappa ekonomiska resurserna.

Utskottet förutsätter

att statsmakten säkerställer en fortsatt inhemsk produktion av försvarsmateriel vilket innebär att den inhemska produktionsandelen av den totala materielanskaffningen står kvar på den uppställda nivån.

Utlåtande

På grund av det ovanstående anför statsutskottet vördsamt

att utrikesutskottet bör beakta det som sägs ovan när det utarbetar sitt betänkande.

Helsingfors den 6 maj 1997

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Mauri Pekkarinen /cent, vice ordföranden Kari Rajamäki /sd, medlemmarna Asko Apukka /vänst, Bjarne Kallis /fkf, Timo Laaksonen /vänst, Markku Lehtosaari /cent, Håkan Malm /sv, Mats Nyby /sd, Virpa Puisto /sd, Tuija

Maaret Pykäläinen /gröna, Maija Rask /sd, Anssi Rauramo /saml, Jukka Roos /sd, Kimmo Sasi /saml (delvis), Marja-Liisa Tykkyläinen /sd och Jukka Vihriälä /cent samt suppleanterna Ilkka Joenpalo /sd, Hannu Kemppainen /cent, Raimo Liikkanen /cent och Matti Saarinen /sd.

Avvikande mening

Motivering

Enligt redogörelsen är utgångspunkten för finansieringen av försvarsmakten 1998 och 1999 den utgiftsram som godkänts vid regeringens budgetförhandlingar. Statsutskottet konstaterade redan i sitt betänkande om 1997 års budget: "Utskottet anser det vara klart att det är omöjligt att klara av situationen 1998 och 1999, om inte anslagen för omkostnader höjs jämfört med den planerade utgiftsramen." Enligt utskottets tidigare ställningstagande skulle den egentliga verksamheten, utbildningen inbegripen, upphöra så gott som helt om ramen bibehålls oförändrad.

Utskottet borde ha dragit samma slutsats också i sitt utlåtande om den säkerhetspolitiska redogörelsen. Dessutom borde utskottet ha påpekat att de mål som i redogörelsen uppställs för de närmaste åren (större antal deltagare i repetitionsövningarna, ökning av resurserna för ut-

bildning av beväringar) strider mot finansieringsramen för 1998 och 1999.

Finansieringsbesluten för 1998—1999 är också i övrigt oklara i redogörelsen. Ramen har bibehållits oförändrad men indexbetalningarna för Hornet-affären har överförts till en tilläggsbudget. Redogörelsen anger inte heller om den del av försvarsmaktens verksamhet som redan nu finansieras under arbetsministeriets huvudtitel har beaktats när den totala finansieringen av försvarsmakten slogs fast. I mars 1997 hade 991 personer anstälts vid försvarsförvaltningen med hjälp av sysselsättningsmedel.

Enligt uppgift i den utredning som försvarsmakten gett utskottet väntar den sig under 1998 och 1999 på sysselsättningsgrunder en årlig tilläggsfinansiering på drygt 600 miljoner mark bland annat för de åtgärder som strukturomvandlingen kräver. Försvarsmakten har i synner-

het hänvisat till byggnadsverksamhet, reparationer samt avlöning av avtalsbundna soldater. I själva redogörelsen nämns dessutom användningen av sysselsättningsmedel som en finansieringskälla.

När utskottet hörde sakkunniga framgick det att arbetsministeriets representanter inte deltog i beredningen av dessa delar av den säkerhetspolitiska redogörelsen. De förhöll sig mycket kritiska till planerna i redogörelsen både beträffande byggandet och användningen av s.k. avtalsbundna soldater. Arbetsministeriet håller enligt egen uppgift på att styra användningen av anslag bort från byggnadsprojekt mot långvarigare arbetstillfällen på orterna.

Arbetsministeriet har meddelat att det inte är villigt att finansiera projekt som går ut på att flytta arbetsplatser till en annan ort och som eventuellt föranleder arbetslöshet på den tidigare orten.

Utskottet borde i sitt utlåtande ha påpekat att de olika ministeriernas synpunkter på hur upp rustningen av försvarets byggnader skall finansieras inte har samordnats i tillräcklig utsträckning vid beredningen av redogörelsen.

Dessutom borde utskottet ha upprepat sin tidigare åsikt att det inte är ”en riktig trend att i allt större utsträckning sköta permanenta uppgifter med sysselsättningsmedel, varvid man måste säga upp ordinarie personal”.

De indragningar av garnisoner som i redogörelsen föreslås som ett led i försvarsmaktens

strukturomvandling har ur ekonomisk synpunkt inte beretts tillräckligt noggrant. Inga entydiga ekonomiska beräkningar har lagts fram för utskottet än mindre om de samhällsekonomiska konsekvenserna, dvs. verkningarna på sysselsättnings- eller regionalekonomin. När beräkningar görs skall inte bara garnisonernas egentliga kostnader beaktas utan också ändringarna i rese- och transportkostnaderna samt användningen av de utrymda garnisonerna.

I samband med nedläggningen av vapensko lan i Karleby kritiserade statens revisionsverk rätt kraftigt försvarsmaktens tidigare kalkyler om rationaliseringsprojekt.

Enligt utskottets enhälliga uppskattning kommer på kort sikt rationaliseringsåtgärderna att leda till att bland annat byggnadskostnaderna ökar med 150—200 miljoner mark. Med beaktande av detta och försvarsmaktens även i övrigt snäva ekonomiska ram under de närmaste åren skulle indragningen av garnisonerna medföra ökad arbetslöshet samt större utgifter för staten.

Förslag

På grund av det ovan stående anför vi

att utrikesutskottet i sitt betänkande bör avskilja indragningarna av Uleåborgs och Vasa garnisoner samt inskränkningen av Sodankylä garnison från redogörelsen och förutsätter att verksamheten vid dessa garnisoner fortsätter.

Helsingfors den 6 maj 1997

Jukka Vihriälä /cent
Markku Lehtosaari /cent
Mauri Pekkarinen /cent

Bjarne Kallis /fkf
Raimo Liikkanen /cent

FÖRSVARsutskottet*Bilaga 2*

Utlåtande 1/1997 rd

Statsrådets redogörelse 1/1997 rd

Till Utrikesutskottet

Riksdagen remitterade den 18 mars 1997 statsrådets redogörelse för säkerhetsutvecklingen i Europa och Finlands försvar till utrikesutskottet för beredning och bestämde samtidigt att försvarsutskottet skall ge utlåtande om ärendet till utrikesutskottet.

Med anledning av ärendet har utskottet hört kanslichefen, generallöjtnant Pertti Nykänen vid försvarsministeriet, understatssekreteraren Jaako Blomberg vid utrikesministeriet, kommandören för försvarsmakten, general Gustav Hägglund, generallöjtnanten Jussi Hautamäki och brigadgeneralen Olavi Jäppilä vid huvudstaben, försvarsrådets generalsekreterare, flottiljamaral Juhani Kaskeala, kommandören för Västra Försvarsområdet, generallöjtnant Ilkka Ranta, kommandören för Vasa Kustsektion, överstelöjtnant Hannu Luukkonen, kommandören i a. för Pohja Brigad, överste Reijo Sallinen, ordföranden Pekka Kouri vid Officersförbundet rf, ordföranden Harri Sirén vid Päälystöliitto ry, ordföranden Pirkko Mattila vid Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto ry, lönesekreteraren Keijo Kaleva vid Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto VAL ry, ordföranden Henrik Söderman vid Finlands Bevärfingsförbund samt politices doktorn Pekka Visuri vid Utrikespolitiska institutet.

En delegation från utskottet har dessutom i samband med behandlingen av redogörelsen besökt Pohja Brigad i Uleåborg. I sitt utlåtande har försvarsutskottet beslutat koncentrera sig på att behandla del II "Utvecklingen av Finlands försvar" i redogörelsen.

Statsrådets redogörelse

Enligt redogörelsen är grunden för den finländska säkerhetspolitiken en trovärdig nationell försvarsförmåga. Utvecklingen av försvaret påverkas av uppfattningarna av den säkerhetspolitiska situationen i Finlands omvärld samt bedömningarna av risken för krig och användning-

en av militära styrkor i den internationella krishanteringen. Utvecklingen påverkas självfallet också av det nuvarande läget inom försvaret samt bedömningarna av den ekonomiska och samhälleliga utvecklingen.

I redogörelsen anges målen för utvecklingen av det finska försvaret utgående från den säkerhetspolitiska miljön och de funktionella och materiella krav som kan ställas på den. Frågan som helhet gäller en omstrukturering av försvaret så att det motsvarar fordringarna i början av 2000-talet. Det kalla kriget är över och kriserna har förändrats, vilket också ställer det finska försvaret inför nya frågor. Samtidigt som hotet om ett storkrig minskat har det i stället kommit regionala kriser som lätt eskalerar. I och med att kriserna nu oftare är inomstatliga eller på annat sätt regionalt begränsade påverkar detta uppbyggnaden av de väpnade styrkorna och planerna för hur de skall användas. Allt som allt har uppfattningen om krigföring märkbart förändrats.

I redogörelsen sägs att de väpnade styrkorna återspeglar samhället. De väpnade styrkornas utveckling anses ha följt omvandlingen från jordbrukssamhälle till postindustriellt informations-samhälle. Jordbrukssamhällets väpnade styrkor baserar sig på en stor numerär och en förhållandevis lätt beväpning. Industrisamhällets armé är å sin sida tungt beväpnad och stark. En sådan armé lämpar sig enligt redogörelsen särskilt för utnötningskrig. Informationssamhällets väpnade styrkor består av tekniskt högklassiga trupper med liten manskapsstyrka och god rörlighet. Utvecklingen inom topptechnologin anses radikalt påverka de väpnade styrkorna och krigföringen. De främsta målen för krigföringen är att lamslå motståndarens datasystem genom informations- och ledningskrigföring och att utveckla truppernas strategiska och operativa rörlighet, eldkraften samt förmågan att totalt behärska ett omfattande stridsområde. Redogörelsen betonar betydelsen av elektronisk krigföring i framtida kriser. Dessutom framhålls att krigshandlingarnas snabba tempo och vapnens stora effekt och räck-

vidd påverkar både uppbyggnaden av trupperna och sättet att använda dem.

Den finska armén anses för närvarande bestå av väpnade styrkor som är typiska både för jordbruks- och industrisamhället. Dessutom har en del av lednings- och övervakningssystemet samt en del av enheterna inom luft- och sjöstridskrafterna kunnat utrustas så att de når upp till samma nivå som informationssamhällets väpnade styrkor. Utvecklingen av vårt lands försvarssystem har påverkats av Finlands geopolitiska läge, krigserfarenheterna, det stora territoriet och befolkningsunderlaget samt de ekonomiska resurserna. Försvarets förebyggande förmåga anses basera sig på en stark försvarsvilja samt beredskap att föra försvarskrig över hela området och därigenom nöta ut och binda angriparen. Den centrala principen i det finska försvaret är territoriellt försvar.

Den militära alliansfriheten ställer höga krav på Finlands förmåga att försvara sig. Då Finland inte har ingått några militära allianser beslutar det själv om vilka resurser som skall användas för försvaret samt om militära åtgärder i olika situationer. Det territoriella försvaret grundar sig på numerärt stora trupper med vars hjälp motståndaren binds och tvingas till avgörande strider på områden som är gynnsamma för de egna trupperna. Genom det territoriella försvaret hålls de områden som är viktigast ur nationell synpunkt under alla förhållanden. En allmän värnplikt är den enda möjliga lösningen för att kunna upprätthålla ett sådant försvarssystem.

En värnpliktsarmé gör det möjligt att hålla den fredstida beredskapen på en förhållandevis låg nivå samtidigt som försvaret kan tiobubbla sin styrka på en kort tid. Nedskärningen i omkostnadsanslagen för försvarsmakten leder enligt redogörelsen till att möjligheterna att utbilda den stamanställda personalen, beväringarna och reservisterna försvagas. Detta innebär en risk för att reservisterna förlorar kontakten med sina krigstida uppgifter. Målet för utbildningen är att antalet repetitionsövningsdygn skall ökas till samma nivå som i början av 1990-talet, dvs. cirka 340 000 repetitionsdygn.

Under 1990-talet har cirka 3 000 tjänster dragits in vid försvarsmakten. Indragningarna har framför allt drabbat de civilanställda. Den anställda personalen anses vara tillräcklig för försvarsmaktens fredstida behov. I krigstid räcker de stamanställda endast till för de allra viktigaste nyckeluppgifterna. Personalutbildningen måste kunna svara på de utmaningar som teknifiering-

en för med sig. Utvecklingen av pensionssystemet medför ofördelaktiga förändringar i de anställdas åldersstruktur.

Redogörelsen tar också upp de konsekvenser förändringarna i den nationella omvärlden har för vårt försvar och försvarsmaktens utveckling. Inga större förändringar beräknas under de närmaste åren äga rum beträffande Finlands folkmängd. Den förändrade åldersstrukturen beräknas emellertid ha konsekvenser för försvaret i och med att de ungas andel blir allt mindre. Beväringstyrkorna har minskat ända sedan 1970-talet. För närvarande fullgör dock alltså över 80 procent av åldersklassen, dvs. cirka 32 000 män, sin värnplikt. Internationellt sett måste siffran betecknas som mycket hög.

De genomsnittliga försvarsanslagen i Finland har under en lång tid utgjort cirka 1,5 procent av BNP. De minskade anslagen inom alla förvaltningsområden har också för försvarsförvaltningens del inneburit en anpassning till reducerade omkostnadsanslag. Anpassningen har skett genom att personalen har minskats, repetitionsövningarna och beväringutbildningen inskränkts samt nivån på underhållet av materiel och fastigheter sänkts. Anskaffningen av F-18 Hornet för att säkerställa luftförsvaret har fördröjt utvecklingen inom andra försvarsområden.

Finland måste också i framtiden kunna slå vakt om landets säkerhet och integritet. Försvarets grundpelare kommer också i fortsättningen att vara militär alliansfrihet, en självständig försvarsförmåga avpassad efter den utveckling som beräknas äga rum i säkerhetsmiljön samt försvarsutgifter som anpassats till de nationella resurserna. Vid planeringen och utvecklingen av försvaret beaktas militära hotsituationer allt ifrån påtryckning till angrepp i stor skala. Kris- och hotmodellerna har indelats i politisk och militär påtryckning, överraskande strategiska räder samt storskaliga angrepp. Försvarsplaneringen omfattar dessutom förberedelser för att hindra att verkningarna av en kris, som blossar upp i närområdet, sträcker sig ända till Finlands territorium eller åtminstone att begränsa dessa verkningar.

Tyngdpunkten i utvecklingen av försvaret kommer under de följande tio åren att ligga på landstridskrafterna. Försvarets förebyggande förmåga och reaktionsberedskap förbättras genom att beredskapsförband bildas samt genom att kvaliteten på materielen och utbildningen höjs. Rationaliseringen av försvarsmaktens ledning och fredstida organisation fortsätter. Trots

att höga krav ställs på den fredstida aktionsberedskapen och kostnadseffektiviteten, är det de krigstida trupperna och det system som krävs för att leda dem som utgör utgångspunkt för utvecklingen av försvarsförmågan.

De fredstida truppförbanden producerar krigstida enheter och upprätthåller försvarsmaktens beredskap och prestationsförmåga. De fredstida truppförbanden, staberna och inrättningarna dimensioneras så att nödvändiga krigstida trupper kan utbildas och utrustas. Genom att funktionerna rationaliseras kan trupperna omdisponeras enligt strukturomvandlingens krav och förutsättningar skapas för att utbilda beredskapsförbanden. Stommen i utbildningssystemet utgörs av mångsidiga utbildningscenter — brigader — för beredskapsförbanden, som omfattar flera vapenslag.

Enligt redogörelsen leder rationaliseringen också till bestående strukturella inbesparingar. För att truppernas produktionsförmåga skall förbättras krävs det att beväringarnas tjänstgöringstider ändras. Genom att införa tjänstgöringstider på sex (6), nio (9) och tolv (12) månader kan de nödvändiga förändringarna genomföras. Den krigstida försvarsmaktens personalbehov utgör grunden för personalsystemet. För att få en större yrkeskunnig reserv och för att soldaternas genomsnittliga ålder skall vara tillräckligt låg föreslås i redogörelsen ett system med tjänsteförhållanden för viss tid, där tjänstgöringstiderna beroende på uppgiften skulle variera mellan 3 och 15 år. Övergång till arbete utanför försvarsmakten skall enligt förslaget stödjas genom ett utbildningssystem inom vilket de som varit anställda i visstidsförhållanden får utbildning för civila yrken.

De krigstida trupperna och den krigstida organisationen förnyas så att förmågan att förebygga och avvärja strategiska attacker ökar. Med hjälp av territoriella trupper skapas ett försvar som täcker hela landet. Dessa trupper omfattar den viktigaste delen av försvarsmaktens krigstida trupper. De operativa trupperna används för att snabbt höja försvarsberedskapen och skapa en prioritering inom försvaret. Till de operativa trupperna hör huvuddelen av de rörliga enheterna inom sjö- och luftförsvaret samt landstridskrafternas prestationsdugligaste brigader.

Antalet krigstida brigader inom landstridskrafterna minskar till 22. Detta innebär att reserven krymper med cirka 110 000 man. Den krigstida styrkan kommer alltså att vara 430 000 man. Tyngdpunkten i utvecklingen av landstridskraf-

terna ligger i prestationsdugliga brigader av typen brigad 2005. Deras utrustning och utbildning tillåter aktioner i alla delar av riket. För att trupperna skall kunna förflytta sig snabbt krävs enligt redogörelsen bland annat att helikoptrar anskaffas för trupptransporter och eldunderstöd.

Sjöstridskrafterna och kustartilleriet slås ihop, vilket gör det möjligt att uppfylla kraven från två operationsriktningar, Skärgårdshavet och Finska viken. Luftförsvarets betydelse accentueras ytterligare. Anskaffningen av jaktplan höjer avsevärt vårt luftförsvars nivå.

Utskottets ställningstaganden

En trovärdig försvarsförmåga stärker Finlands säkerhetspolitiska aktionsfrihet. Ett självständigt och trovärdigt försvar ställer dock vårt försvarssystem inför stora utmaningar, eftersom systemet måste kunna beakta de ändringar som sker i vår säkerhetsmiljö. Den förändrade krigsbilden och ett aktivare engagemang i internationella aktiviteter kräver dessutom att vårt försvarssystem har beredskap att t.o.m. snabbt anpassa sig till nya situationer. Den modell för utveckling av vår försvarsmakt och förstärkning av vår försvarsförmåga som skissas upp i redogörelsen är enligt försvarsutskottets uppfattning i huvudsak motiverad. Kris- och hotmodellerna i redogörelsen samt bedömningen att vårt försvar måste utvecklas så att de kan avvärja en strategisk räd är enligt försvarsutskottet riktiga.

De krigstida trupperna skall utvecklas så att de med till buds stående resurser på bästa möjliga sätt kan slå vakt om vårt lands integritet och så att åtminstone objekt av riksomfattande betydelse kan hållas under alla omständigheter. Grunden för vår försvarsförmåga är ett fungerande territoriellt försvarssystem och välutrustade operativa trupper som kan reagera på snabbt eskalerande hot. Trots att truppförband typ brigad 2005 ger en anvisning om vår försvarsmakts utveckling inför nästa årtusende, anser utskottet att de nu planerade nedskärningarna av reservernas storlek inte får försvaga principen om territoriellt försvar.

Det fredstida utbildningssystemet måste kunna producera stridsdugliga krigstida enheter som kan fungera i hela riket. Försvarsutskottet anser att om beväringarnas tjänstgöringstider ändras måste frågor som gäller deras jämlighet beaktas och dessutom bör det noggrant utredas hur de beväringar som tjänstgör längst kan fås motive-

rade att fullgöra en ettårig värnplikt. Repetitionsövningarna måste organiseras så att också de som har tjänstgjort den kortaste tiden utbildas för alla förhållanden.

De stamanställdas åldersstruktur måste också i framtiden vara sådan att den svarar mot kraven under en eventuell kristid. Försvarsutskottet är emellertid av den meningen att de problem som stamanställdas anställningsförhållanden för på viss tid medför bör utredas grundligt. Möjligheten att integrera utbildning som fått inom försvarsmakten med det civila samhällets behov bör särskilt uppmärksammas. Också de extra kostnaderna för systemet måste utredas.

Försvarsutskottet anser inte att det har skett några så betydande förändringar i vår säkerhetsmiljö att de skulle föranleda en förskjutning av de

försvarspolitiska prioriteringarna. Det fredstida utbildningssystemet och truppernas produktion måste byggas upp så att de tjänar den krigstida organisationens behov. Inom utbildningen är det också viktigt att se till att regional- och lokalkännedomen utnyttjas. Enligt utskottets uppfattning finns det inga viktiga ekonomiska grunder för att ändra den nuvarande fredstida organisationen, utan strategiska orsaker måste kunna anföras som motiv för eventuella ändringar.

På grund av det ovanstående anför försvarsutskottet vördsamt

att utrikesutskottet bör beakta det som sägs i detta utlåtande när det behandlar ärendet.

Helsingfors den 29 april 1997

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Kalevi Lamminen /saml, vice ordföranden Jaakko Laakso /vänst, medlemmarna Reijo Kallio /sd, Antero Kekkonen /sd, Ossi Korteniemi /cent, Maija-Liisa Lindqvist /cent, Raimo Mähönen /sd, Tuija Nurmi /saml, Erkki Partanen /sd (delvis), Risto Penttilä /ungf, Tuija Pohjola /sd,

Tuija Maaret Pykäläinen /gröna (delvis), Pauli Saapunki /cent, Outi Siimes /saml och Jorma Vokkolainen /vänst samt suppleanterna Timo Ihamäki /saml (delvis), Ilkka Joenpalo /sd (delvis), Reino Laine /vänt och Raimo Liikkanen /cent.

Avvikande åsikter

I

Vi omfattar den grundläggande riktlinjen i statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse som baserar sig på militär alliansfrihet och ett självständigt trovärdigt försvar. Vårt geografiska läge långt från de europeiska kärnområdena och med Ryssland som granne präglar vår säkerhetspolitiska situation. I omedelbar närhet av vårt territorium ligger viktiga områden i Ryssland, såsom Leningrads militärdistrikt och området Murmansk—Kola. Nyckelordet för Finlands säkerhetspolitiska linje — militär alliansfrihet — är trovärdighet. Den skapas av folkets försvarsvilja samt materiella förutsättningar. Båda bör skötas väl.

Utvecklingen av vår försvarsstrategi förutsätter inte att Uleåborgs och Vasa garnisoner dras in, inte heller att Sodankylä garnison skärs ned.

Dessa beslut har motiverats med helhetsekonomiska inbesparingar. Beslutet kommer emellertid att innebära nya byggnadsinvesteringar och ökade rese- och transportkostnader. Likaså skulle kostnaderna för övningsläger öka. Detta innebär att indragningarna inte har någon som helst inbesparande effekt.

Att dra in garnisoner som nyligen har renoverats är inte ett förnuftigt sätt att använda investeringar. Dessutom skulle indragningen av garnisonerna föra med sig ännu fler arbetslösa och ytterligare öka samhällets arbetslöshetsutgifter.

På grund av det ovanstående anför vi

att utrikesutskottet i sitt betänkande bör avskilja indragningen av Uleåborgs och Vasa garnisoner och inskränkningen

av Sodankylä garnison från redogörelsen och förutsätta att verksamheten vid dessa garnisoner säkerställs så att inte heller

verksamheten inom det västra och det norra försvarsområdet äventyras.

Helsingfors den 29 april 1997

**Maija-Liisa Lindqvist /cent
Ossi Korteniemi /cent**

**Pauli Saapunki /cent
Raimo Liikkanen /cent**

II

Under sin behandling av statsrådets redogörelse om säkerhetsutvecklingen i Europa och Finlands försvar har försvarsutskottet inte hört en enda sakkunnig beträffande de många nya vapenanskaffningsprogram som ingår i redogörelsen. Ett av de viktigaste av dem är förslaget att skaffa helikoptrar för trupptransporter och eldunderstöd.

Också kostnaderna för de nya anskaffningsprogrammen är betydande och går sannolikt långt utöver den anslagsram som redogörelsen fastställer för de närmaste åren. Vi anser det därför vara omöjligt att binda sig vid nya vapenanskaffningsprogram och de kostnader de medför.

Försvarsredogörelsen innehåller också ett antal nya försvarspolitiska initiativ som försvarsutskottet inte heller har behandlat, eftersom det enbart har koncentrerat sig på att reda ut problematiken runt garnisonerna och deras placering.

Trots att redogörelsen betonar Finlands militära alliansfrihet och självständiga försvar utesluter den dock samtidigt möjligheten att Finland kunde vara neutralt i en konflikt mellan Europeiska unionen och en tredje part (s. 44). Redogörelsen svarar inte på frågan om detta också innebär att Finland som medlem i EU inte längre anser sig ha rätt att självständigt ta ställning till en eventuell militär kris eller ett krig i närområdet.

Redogörelsen visar också grönt ljus för att skapa beredskap för att ta emot militär hjälp. Vad detta innebär i praktiken förblev oklart under utskottsbehandlingen.

Helsingfors den 29 april 1997

Jaakko Laakso /vänst

Reino Laine /vänst

Tuija Maaret Pykäläinen /gröna

Enligt utredning som utskottet fått är det i detta skede fråga om att få till stånd s.k. kompatibilitet mellan de finländska väpnade styrkorna och EU-ländernas och Natos s.k. beredskaps-trupper, avsedda för krishantering. De riktlinjer som dras upp i redogörelsen kan emellertid i ett senare skede också innebära att en ny militär infrastruktur byggs upp, bland annat för att vi skall kunna ta emot utländska trupper.

En sakkunnig som försvarsutskottet hört uppmärksammade också den standpunkt i redogörelsen (s. 30) enligt vilken "utvidgad fredsbevarande verksamhet, som i olika sammanhang också kan gå ut på att återställa freden eller framtvinga fred, avviker från FN:s traditionella fredsbevarande verksamhet".

Den gällande lagen om fredsbevarande verksamhet förbjuder entydigt finländskt deltagande i fredsframtvingande verksamhet. EU och VEU definierar också "att återställa freden" som en interventionsrätt, som till sin karaktär kan vara också fredsframtvingande verksamhet.

Redogörelsen (s. 59) betonar behovet av att effektivisera Finlands beredskap att delta i olika slag av internationella krishanteringsuppgifter. Försvarsutskottet har inte fått något svar på frågan om detta tillsammans med de riktlinjer för krishanteringen som regeringen redan dragit upp vid en konferens mellan EU-regeringarna innebär att målet är att skapa beredskap för finländska stridstrupper att delta i stridsoperationer i utlandet, något som gällande lag emellertid uttryckligen förbjuder.

III

Utskottet anser i sitt utlåtande att regional- och lokalkännedomen måste tas tillvara vid utvecklingen av utbildningen inom försvarsmakten och att det inte finns några betydande ekonomiska grunder för att ändra den nuvarande fredstida organisationen.

Stommen i utbildningssystemet består av beredskapsförbandens mångsidiga centraler, brigaderna, som omfattar flera vapenslag. Inom det västra försvarsområdet har brigaderna splittrats upp på flera garnisoner. Inom det norra försvarsområdet bör utbildningen emellertid enligt redogörelsen vara koncentrerad. En omorganisering av försvarsmaktens fredstida verksamhet är otvivelaktigt nödvändig för att utbildningsreformen skall kunna genomföras. Reformen innebär dock inte nödvändigtvis att garnisonerna måste dras in. När ställning tas till garnisonernas framtid

bör beslutet fattas med beaktande av alla samhällsekonomiska synpunkter och medborgarnas åsikter. Att dra in Pohja Brigad i Uleåborg kan inte med beaktande av den stora arbetslösheten i regionen och med tanke på att 100 miljoner mark nyligen används för att iståndsätta garnisonen betraktas som en förnuftig lösning. Om man trots allt beslutar att upphöra med beväringutbildningen där bör kompenserande åtgärder vidtas i främsta hand inom försvarsförvaltningen.

Med stöd av det ovanstående anför jag

att det i utskottets utlåtande bör skrivas in ett uttalande enligt vilket Pohja Brigad i Uleåborg inte skall dras in utan ombildas till en garnison som koncentrerar sig på stabs-, depå- och reservutbildning.

Helsingfors den 29 april 1997

Tuija Pohjola /sd